

léto namenjenih 600 gold. sa naprej na tri léta le v darila sa nar boljshi bika domazhiga plemena, sa vfaziga po 50 gold. obrniti. *)

De bo ta premilofljivi fklep dopolnjen, se to le pové in ukashe:

1) Namén te spreminjene delitve je, desheli vfako léto ene posebno dobre bika sa rabo dati, in kér je per shivinski reji na dobrih biki narvezh leshezhe, domazho rejo shivine s tem perpomozhkam povsdigniti. Tedaj ne bo sanaprej sa telize nobenih daril.

2) Mefza Velkitravna tega léta fe bo perva, in vselej v tem mezzi v posnejih letih létna delitev sgodila.

3) Kér je darilo sa posebno lepiga bika domazhiga plemena na 50 goldinarjev v frebru djano, jih tedej na léto dvanajst sa zelo deshelo pride.

4) Kér fe fhtevilo daril ne more pomnoshiti, fe bo po permérjenim redu v eni velki fofeski k vezhimu le sa eniga bika podelilo.

5) Dnevi in kraji sa delitev daril od z. k. krefij v edinosti kmetijske drushbe postavljeni, bodo kakor dosdej v vfih vélzih foféfkah po desheli s ozhitnim oklizam fléhernimu na snanje dani.

6. Delitev daril fe bo vprizho krefijskiga poglavarja, ali k temu poslaniga komisarja, kantonfka komisarja, k temu od kmetijske drushbe odlozhenih treh tovarfhev in fofeskinih vélzih in malih spravnikov ali shupanov také godila, de kmetijske drushbe tovarfhi, ki fo te rezhi umni, shivino ogledajo, in po vezhim fhtevilu glasov vrédnost darila obsodijo. Per enakih sadevah imajo ifkavzi darila is tiste fofeske, sa ktero je delitev oklizana, prednost.

7) Namen te nove delitve daril je ta, le refnizhno rabo, to je, brejatve posebno lepiga bika plazhati; te darila fo tedej darila spolneniga dela, in tedej bo lastniku bika, kateri je sposnan darila vreden, darilo nar pred le s komisijskim pisnam sagotovljeno, s denarjem se mu bo pa posneji in fhe le po tem plazhalo, kader lastnik prav sprizha, de je imel bika zele dve léti po postavi sa brejatvev (pleme). Darilno plazhilo s denarji, kateri fe v kraji delitve kantonski gosposki med tem hraniti dajo, fe pa také sgodi, de njih polovizo, to je 25 goldinarjev po pretezhenim pervim létu, drugo polovizo pa po pretezhenim drugim létu od tiste kantonske gosposke plazhano dobojo.

8) Sa postavno in posebno tudi sa nebresmerno pufhanje bika h kravam in sa njega potrebno ofkerbovanje in fsheshbo naj po pretezhenim pervim in drugim letu sgorej imenovani tovarfhi kmetijske drushbe v edinosti s fofeskinimi moshmi kantonski gosposki sprizhanje dajo, ktera bo po tem postavljene darilne snefke v povedanih obéh zhafih shivinzhetovimu lastniku plazhala.

Zhe pa plazhilo darila po pretezhenim pervim ali drugim létu vterjeni pomifteki vstavljajo, naj tovarfhi kmetijske drushbe to kantonski gosposki, in ob enim tudi z. k. kmetijski drushbi sglafijo, de fe po tem rasfodi.

9) Kér fe per ti novi delitvi daril posebno na to gleda, prav lepe in terdne bika dobiti in jih sa pleme fofeskam prepustiti, ni nikogar, kteriga stanu fi bodi, od ifkatve darila odverniti, in tedej samorejo tako darilo ne le kmetje, ampak tudi zele fofeske sadobiti, ako posebno lepiga bika imajo, in

ga sa splofhno pleme prepusté. Le famo, ko bi bila dva enako darila vrédna bika perpeljana, naj lastniku tistiga, kteriga reja je teshej stala, darilo sposnajo; ob tazih pergodkih naj tedaj kmet pred grajshkam i. t. d. predstvo ali perboljshkek ima.

(Konez sledi.)

Šofekan shpeh ali safko, v déshah dobro ohraniti.

(Dober svet sa hifhne gospodinje.)

Safka fe grosno rada v déshah fkasí in flab duh dóbi, posebno v samoklih f-hrambah; pri dogah sazhne rumena, plava, selena ali zlo zherna prihajati in od tod vfa flab duh dóbi, kar shalto imenujejo. Od kod to pride? od tod, kér pri dogah shpeh (flanina) ni sadofhi flazhen; flazhen pa sató ni sadofhi, kér fo deshe spod shirji, kakor pri verhu. Zhe fe safka bolj vkupej flazhi, bolj per dogah odjenjuje, in bolj gré v desho srak ali luft in sabelo fkasí, také de jo morajo vzhafi veliko savrezhi, ali pa vfo sprideno vshivati.

K temu zilu in konzú bi bilo tedaj dobro, de bi gospodinje fodarjem ali pintarjem le take deshe vkasovale delati, ki fo per dnu voshji, kakor pri verhu; sakaj bolj ko se shpeh vkupej flazhi, bolj terdo fe h dogam teshi; srak samore manj noter priti in boljshi ostáne sabela. To je she fkuishnja velikokrat pokasala. Delajte tedaj fodarji prihodnjizh le take deshe, ki fo pri verhu en malo shhirokeji, ko v dnu! Gospodinje vam bodo sa to popravo gotovo hvaleshne.

M. Ferlan.

Pogovor

kmetishkiga ozheta s svojim ofme fhole suzhenim finam, v mezsu Švézhanu.

Šin. Kakó merslo fe nam je naredilo, v véshi je v vfih posódah voda smersnila, vse polno je ledú.

Ozhe. Konez tega meza je fhe le svet Matija, in stari pregovor pravi, de fveti Matija led rasbija, zhe ga ni, ga pa naredi. — Kaj mislish, kakó le fe naredí led?

Šin. Led fe naredí, kader pri mrasu voda smersne.

Ozhe. Kakó fe pa to sgodi, de voda smersne?

Šin. To fe také le sgodi: Ognjena gorkota (oginj), ktera fe v vfaki rezhi po vezhi ali manji meri snajde, stori nektere teh rezhi voljne, mehké, tekozhe. Tudi v vodi je ognjena gorkota in jo stori voljno, tekozho. Ognjena gorkota pa fi smerej prisadeva, po svoji natorni lastnosti po vfih krajih ravnomérno rasfhiriti fe. Kér po simi srak omersne in imenovano gorkoto smerej bolj sgubi, fe ta gorkota is vode rasfhira v srak, v kterim jo je tazhaf manj. Takó fe sgodi, de voda smerej vezh svoje gorkote sgubí, fe sazhne sterditi in smersvati, in ta vsterjena in smersnena voda je led. Satorej voda vselej narpred le pri verhu smersne, kjer je s srakam fklenjena.

Ozhe. To sdaj she do dobriga rasumim; kakó fe pa zvettize (roshe) na oknih po simi naredé?

Šin. Tudi to prigodbo vam hozhem rasloshiti. V sakurjeni hifhi je veliko ognjene gorkote, v vunanjim sraku pa je ni kaj. Hifhna gorkota fe ifhe rasfhiriti v vunanji srak, kér jo je veliko manj, kot v hifhi, tedaj poifhe vse shpranjize in luknjize, kjer jih kaj najde. V shipah pri oknih fo prav majhne shpranjize in luknjize, kterih mi ne vidimo. Škosi te shpranjize in luknjize gre hifhna ognjena gorkota v vunanji srak, in fe odlozhi od srakne mokrote,

*) To osnanilo je z. k. ilirsko poglavarstvo v Ljubljani v krajskim in nemshkim jesiku rasglafilo. Krajsko osnanilo tukaj nafhim kmetovavzam podamo. Vrednistvo.

s katero je bila poprej fklenjena, in ktera savoljo svoje debelji lafnofti ne samore s njo vred fhiniti fkosi te majzhkine luknize. Ta mokrota fe na fhipah nabéra, in mi pravimo, de fo okna potne; ta pot s zhafam smersne, in mi imamo smersnene okna.

Ozhe. Kakó fe pa takó lepe zvetlize naredé na oknih?

Šin. V fhipah fo majzhkine, nevidne, na vse kraje svite jamize, po katerih oknjeni pot narpoprej sazgne smersvati, in vidi fe, kakó fe sazhno lepe podobe ravnati. Nar vezh pa pripomozhi k tem lepim zvetlifhkim podobam folitar, kateri je v sraku, in ki fe s tem ledam v raslizhnih podobah fklene.

Ozhe. Ne bil bi fi miflil, de mi bofh ti tudi to rezh vedil rasloshiti. Glejte! Zhes 50 let fim she ftar, fim she tolikokrat vidil te lepe zvetlifhke podobe na oknih, pa noter do danef nifim vedil, kako de fe naredé. Kako je vender dobro in lepo, de fe zhlovek kaj lepiga in koriftniga suzhi! Vfaka rezh ga potlej samore bolj rasvefeliti, kader vé nje sazhetik, in tudi s drugimi ljudmi fe samore kaj pokremeljati.

Šin. Lepo je vediti, kakó de fe led na vodi ali oknih napravi, pa tudi koriftno je fposnati, v kakfhen prid de nam je led.

Ozhe. Šmefhno fe mi sdi, de govorifh od prida ledú. Jesh faj ne posnam nobeniga drusiga prida ledú, kakor de fe otrozi in norzi po njem derfajo, podplate tergajo, glave rasbijajo in fi drugih nefrezh vezh nakljuzhijo. Pred nekimi letmi fim konja sgubil, ki mi je na ledeni zefi padel in fi nogo slomil.

Šin. To bi bil flab prid. Pa le poflufhajte, jesh vam hozhem od boljiga povedati. Led na vodah pri ojftri simi obvarva gorkoto v vodi, in ftóri, de v vodi shivezhe shivali ne poginejo; — ljudje nekterih krajev fi pri mozhnim ledú loshej napelavajo derv in drusih rezhi, kar bi bres njega morebiti ftoriti ne mogli; — koliko fmerdljiviga in nesdraviga mesá bi mogli fnefti, ali bi fe nam ga zlo fpridilo, ako bi ne bilo ledeniz, v katerih fe ob vrozhini hrani? — Marfikaka jed bi fe ne mogla narediti bres ledú in tudi marfikaka rana in bolesin ne tako hitro in takó dobro sazeliti in osdraviti bres njega.

Ozhe. Kar fi mi povedal od drusih koriftnosti ledú, ti she verjamem. De bi fe pa tudi s ledam zelile rane in osdravljale bolesni, povej kakimu norzu, ne pa meni. Šlifhal fim vse svoje shive dni, de rane fe morajo varvati pred merslimi rezhmi, de fe ne prifadé.

Šin. Voda je nar pervo in nar bolji sdravilo per vfih novih (frifhnih) ranah, naj bodo pri zhloveku ali pri shivini. Kdorkoli se vfeka, vreshe, vdari, vbode, povosi, roko ali nogo slomi, naj hiti po mersle vode. Vse druge sdravila fo ftруп; mersla voda je nar bolj shlahtno sdravilo. Tukaj fe ni nikoli prifada bati; drugazhi je pa pri ftarih ranah, pri fhenu in drugih oteklinah, ki fo fe od snotrej vun potegnile. Pri teh ne flushi mersla voda, kar nam vfi sdravniki sprizhujejo.

Ozhe. Povej mi fhe, kakó de fe mora ravnati pri ti rezhi?

Šin. Takole ravnanje priporozhujejo sdravniki pri ti rezhi: Ako fe kdo na imenovano visho pofhkodova, naj fkerbí, de dobi pofodo mersle vode, ktero, zhe je priloshno, naj jo fhe smefha s fnegam ali ledam, in ako je mogozhe, naj v nji dershi pofhkodovani ud ali naj pa rano s njo vmiva, naj jo v vodi dershi ali v nji pomozhi perteno ruto, in jo poloshi na ranjen kraj in takó dolgo

gori pufti, de fe she ogreje, potlej fe ta sgreta ruta prezh vsame, in fe fpet s drugo takó ftóri in to takó dolgo, de fe samore poklizati sdravitelj, ako je rana nevarna, ali pa, de fe rana dobro izshifiti in fe ni vezh potreba bati otekljine in prifada. Pa to delo je potreba dostikrat opravljati po dnevi in po nozhi, in vzhafi tudi vezh dni in nozhi.

Janes Jashirk.

Postopači.

Sin kmetiški sim do devetiga leta blizo mesta, potlej veči del v mestu L. rastel, in dostikrat slišal, de gospódi je dolg čas, zatorej se pogosto sprehaja in želodec prazni, de bi zopet mógl jesti in piti. Pa tudi per rokodelcih in kmetih se ne manjka postopačev, in nektere od njih hočem v naslednim popisu malo spodbosti, de bi v gledálu (špeglu) vidili svojo nemarnost, in zapustili malopridno ravnanje.

1. Kmet in voznik vred.

Mladi kmetje radi konje redijo in na cesto hodijo; pa veliko jih svojo domačijo zavózi. Slomšek.

Te sorte postopači so nar bolj zarobljeni, in kér ne samo sebi, ampak tudi svoji družini jamo kopljejo, nar bolj kaznivi. Druge ljudi starost včasih vpametje; leti pa slepi ostanajo do smerti. Fant komej hlače sam zna zapeti, že bič suče in repne konje pretepava, in od svojiga očeta, ki je tudi voznik, se kleti učí. Kader raste večí, ne ljubi drugiga, kakor svoje pajdaše in konjske štale. Ptiči radi znane kraje na večer obiskujejo; taki fant pa po cestah, vozeh, hlevih poleguje. Kruha večidel iz ptujih rok dobiva, kakó bode svojo mater častil in ljubil? — Kaj pa sliši per navadni družbi? Nič kakor klanje, kletje, zaničovanje božje službe in božjih služabnikov. Kaj pa vidi dan na dan? Neusmiljeno martranje živine, jigračo, požrešnost in pijanost, nečisto pajdašijo možakov in dekličev. Dobro vém, de so tudi med vozniki pobožni možje in skerbni gospodarji; vender sploh so malopridni, in zatorej so nar nevarniši družba za mladenče. Tak fant tedaj malo dobriga sliši in vidi, kmetiškiga dela se nikdar ne vadi, in če bi ga bil že navajen, se ga per cestnimu potepanju odvadi. Materne opombe mu gredo skoz ušesa; on nič ne tuhta, kakor voznje dobiti, in namest domačiga soka h sklédi mesá, in bokalu vina se vsesti. Tega navajenimu ne bo dišal krompir, ne kaša, ne žganci, ne domači kruh, ne voda. Torej, če je ravno per domu, ni domá; ne spi, ne je doma, ne misli, ne dela, ne živí za družino: ampak le za svoj trehuh in svojo sladost. Ni še zadosti, de le on zamudí domače dela, de domačo jed zaničuje; tudi domačo živino po cestah pobija, in komej percaka, de je polje po verhu obdelano, že je zopet na cesti: po zimi in po leti gnoj po cestah trosi. Kaj pa je kmetija brez gnojá? Malin brez vode. Kaj je kmetova družina brez gospodarjevih oči? Ura je, ktere nobeden ne navija, nobeden ne požéne. — Tudi v ti reči bodo železne ceste velika dobrota, kér bodo pregnale take nemarne postopače in jih k pravimu delu silile. Vozniki večidel hišo molzejo, vsaki krajec v konje in vozove vtaknejo; iz svojiga varžeta plačujejo, de ptuje blago vozijo. Večkrat še clo ptujih gerdih bolezen domú pernesejo, in jih po domačii zatrosijo. Domá pa ženi in otrokam ne vinarja ne pervolijo; ko jih za novo obleko prosijo, jih zapravljivee šentujejo; ko jim pomanjkanja vsih reči tožijo, jih po-